

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન (ફોર ક્વોશિંગ એન્ડ સેટ અસાઈડ
એફઆઈઆર/ઓર્ડર) નં. ૧૧૪૮૩/૨૦૨૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય શ્રીમતી ન્યાયમૂર્તિ એમ. કે. ઠક્કર

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	હા	

=====

નમ્રતાબેન ગોરધનભાઈ મેકવાન
વિરુદ્ધ
સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(રો) નં. ૧ તરફે વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી મિહિર જોશી સાથે સહાયક
શ્રી ઇશા હકીમ (૧૦૮૭૪)
સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી મીત ઠક્કર, એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર

=====

કોરમ: માનનીય શ્રીમતી ન્યાયમૂર્તિ એમ. કે. ઠક્કર

તારીખ: ૩૧/૦૭/૨૦૨૬

ચુકાદો

૧ ગુજરાત ફીડમ ઓફ રિલિજિયન એક્ટ, ૨૦૦૩ ની કલમો ૪(૧), ૪(૨) અને જસી હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે ખંભાત રૂરલ પોલીસ સ્ટેશનમાં નોંધાયેલી તારીખ ૧૯.૧૧.૨૦૨૫ ની એફઆઈઆર નં. ૧૧૨૧૫૦૧૩૨૫૦૬૪૦ માંથી ઉદ્ભવતા વિદ્વાન એડિશનલ ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ, ખંભાત સમક્ષ પેઝિંગ ક્રિમિનલ કેસ નં. ૧૬૭/૨૦૨૬ તેમજ તારીખ ૦૬.૦૩.૨૦૨૬ ની ચાર્જશીટ રદ કરવાની માંગણી સાથે ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ ની કલમ ૫૨૮ હેઠળ હાલની અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે.

૨ હકીકતોની વિગતો:

૨.૧ હાલના અરજદાર વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર અને ચાર્જશીટમાં સંડોવાયેલા એકમાત્ર આરોપી છે. સામાવાળા નં. ૨, જેઓ ફરિયાદી છે, કરાર આધારિત બામણવા પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર ખાતે એકેડિટેડ સોશિયલ હેલ્થ એક્ટિવિસ્ટ (આશા) ફેસિલિટેટર તરીકે કામ કરી રહ્યા છે. તેઓ અન્ય ચાર આરોગ્ય કાર્યકરો, એટલે કે રંજનાબેન ગોસ્વામી, દક્ષાબેન સોલંકી, રંજનાબેન ચાવડા અને દક્ષાબેન પરમાર, જેઓ તમામ આશા વર્કર્સ તરીકે કામ કરે છે

તેમની સાથે ત્રણ ગામોના આશા વર્કર્સના સુપરવાઈઝર છે. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે, એફઆઈઆર નોંધાવવાના આશરે ત્રણ વર્ષ પહેલાં, પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર, બામણવા ખાતે મીટિંગ પૂર્ણ થયા પછી, સામાવાળા નં. ૨ અને ઉપરોક્ત ચાર આશા વર્કર્સને રોકાઈ જવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ, હાલના અરજદારે કથિત રીતે ખ્રિસ્તી ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો અને પ્રચાર કર્યો અને હિન્દુ ધર્મમાં મૂર્તિપૂજાની ટીકા કરી. વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે અરજદારે ખ્રિસ્તી ધર્મની પ્રશંસા કરીને અને હિન્દુ ધર્મની ટીકા કરીને પવિત્ર બાઈબલ વાંચવા અને ખ્રિસ્તી ધર્મ વિશે શીખવા માટે તેમને સમજાવ્યા હતા.

૨.૨ વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે, આવા જ પ્રસંગોએ, મીટિંગો પૂરી થયા પછી, અરજદારે સામાવાળા નં. ૨ અને ઉપરોક્ત ચાર મહિલા આશા વર્કર્સને રોકાઈ જવા કહ્યું હતું અને તેમને ખ્રિસ્તી ધર્મનો પરિચય કરાવતા ચુલ્ચુબ વીડિયો બતાવ્યા હતા. આક્ષેપો અનુસાર, વીડિયોમાં યુદ્ધો, ઈસુ ખ્રિસ્તનું પુનરાગમન, નવી વ્યવસ્થાની સ્થાપના દર્શાવવામાં આવી હતી અને ખ્રિસ્તી ધર્મનો પ્રચાર કરવામાં આવ્યો હતો. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે, જ્યારે પણ સામાવાળા નં. ૨ અને અન્ય મહિલા કાર્યકરોએ વીડિયો જોવાનો ઇનકાર કર્યો ત્યારે તેમને

તેમની નોકરી સંબંધિત પ્રતિકૂળ પરિણામોની ધમકી આપવામાં આવી હતી, જેમાં તેમના પગાર કાપવાનો સમાવેશ થાય છે. વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે, એફઆઈઆરની નોંધણીના આશરે એક વર્ષ પહેલાં, અરજદારે સામાવાળા નં. ૨ અને અન્ય ચાર મહિલા કાર્યકરોને વડોદરા ખાતે પ્રાથમિક આરોગ્ય કાર્યકરોની મીટિંગમાં હાજરી આપવા માટે આમંત્રણ આપતા વોટ્સએપ મેસેજ મોકલ્યા હતા. સ્થળ પર પહોંચ્યા પછી, તે તમામ પાંચેય જણાને કથિત રીતે સમજાયું કે તે ખ્રિસ્તી ધર્મ સંબંધિત એક સમારોહ હતો. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે, સદર સમારોહમાં, ઉપદેશો, સ્કીટ્સ અને નાટકો દ્વારા ખ્રિસ્તી ધર્મનો પ્રચાર કરવામાં આવ્યો હતો, અને ખ્રિસ્તી ધર્મમાં પરિવર્તિત થયેલા કેટલાક લોકોએ તેમના અનુભવો વિશે વાત કરી હતી. વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે, ત્યાર પછી પણ, અરજદારે સામાવાળા નં. ૨ અને અન્ય મહિલા કાર્યકરોને ખ્રિસ્તી ધર્મનો પ્રચાર કરવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું અને, તેમના ઇનકાર પર, તેમના પગાર કાપવાની ધમકી આપી હતી. ઉપરોક્ત આક્ષેપો સાથે, વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર નોંધવામાં આવી હતી. તપાસ પૂર્ણ થતાં, ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી, અને ફોજદારી કેસ હાલમાં ટ્રાયલ માટે વિદ્વાન સક્ષમ કોર્ટ સમક્ષ પેઝિંગ છે.

૩ અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઇશા હકીમ સાથે ઉપસ્થિત વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી મિહિર જોશી અને સામાવાળા-રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી મીત ઠક્કરને સાંભળવામાં આવ્યા.

૪ અરજદાર તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ઇશા હકીમ સાથે વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી મિહિર જોશીએ રજૂઆત કરી હતી કે અરજદાર કાયદાનું પાલન કરનાર નાગરિક છે અને જેહોવાહ્સ વિટનેસીસના ધર્મના અનુયાયી છે, જે (૧૯૮૬) ૩ એસ.સી.સી. ૬૧૫ માં અહેવાલ થયેલ બિજોઈ ઇમેન્યુઅલ વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરળ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત લઘુમતી ખ્રિસ્તી સંપ્રદાય છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જેહોવાહ્સ વિટનેસીસ પવિત્ર બાઈબલને ઈશ્વરનું સાચું વચન માને છે, એકેશ્વરવાદને માને છે અને ઈશ્વર સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ અથવા અસ્તિત્વ પ્રત્યે કોઈ પણ પ્રકારની પૂજા અથવા આદરને નકારે છે. બિજોઈ ઇમેન્યુઅલ (ઉપર મુજબ) માં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જેહોવાહ્સ વિટનેસીસની માન્યતાઓ વિશે વિગતવાર ચર્ચા કરવામાં આવી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે પવિત્ર બાઈબલ અને ખ્રિસ્તી ધર્મના ઉપદેશોનો પ્રચાર કરવો એ જેહોવાહ્સ વિટનેસીસની આવશ્યક ધાર્મિક પ્રથા છે અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૫ હેઠળ સુરક્ષિત છે.

૪.૧ વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશી દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારે સામાવાળા નં. ૨ અથવા અન્ય કોઈ

વ્યક્તિને ખ્રિસ્તી ધર્મમાં પરિવર્તિત કરવા માટે બળનો ઉપયોગ કર્યો નથી, કોઈ પ્રલોભન આપ્યું નથી કે કપટપૂર્ણ માધ્યમોનો ઉપયોગ કર્યો નથી. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે પગાર કાપવાની અથવા નોકરીમાંથી કાઢી મૂકવાની ધમકીઓ અંગેના આક્ષેપો તદ્દન ખોટા છે. વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશીના જણાવ્યા અનુસાર, અરજદાર ન તો સામાવાળા નં. ૨ ની સેવાઓ સમાપ્ત કરવા માટે સક્ષમ સત્તામંડળ છે કે ન તો તેઓ સામાવાળા નં. ૨ અથવા અન્ય આશા વર્કર્સના પગાર મંજૂર કરવા અથવા ચૂકવવા માટે અધિકૃત છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૫ હેઠળ અંતરાત્માની સ્વતંત્રતાના તેમના મૂળભૂત અધિકાર અને તેમના ધર્મને માનવા, આચરણ કરવા અને પ્રચાર કરવાના તેમના અધિકારના ઉપયોગમાં, અરજદારે સામાવાળા નં. ૨ સહિત તેમના સહકાર્યકરોને માત્ર ખ્રિસ્તી ધર્મનો પરિચય કરાવ્યો હતો, અમુક ધાર્મિક સાહિત્ય શેર કર્યું હતું અને અધિકૃત વેબસાઈટ, એટલે કે www.પર ઉપલબ્ધ વીડિયો બતાવ્યા હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સામાવાળા નં. ૨ અને અન્ય સાક્ષીઓએ વડોદરા ખાતેના કાર્યક્રમમાં સ્વેચ્છાએ અને પોતાની મુક્ત મરજીથી હાજરી આપી હતી. કોઈને પણ ખ્રિસ્તી ધર્મમાં પરિવર્તિત કરવાના હેતુથી સદર

કાર્યક્રમમાં કોઈ બળ, પ્રલોભન, લાલચ અથવા કપટપૂર્ણ માધ્યમોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આ કાર્યક્રમ માત્ર જેહોવાહસ વિટનેસીસ અને અન્ય વ્યક્તિઓના આધ્યાત્મિક ઉત્થાન માટે જ આયોજિત કરવામાં આવ્યો હતો જેમણે સ્વેચ્છાએ તેમાં હાજરી આપી હતી. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદાર, જેહોવાહસ વિટનેસીસના અનુયાયી હોવાથી, ગેરકાયદેસર અથવા બળજબરીપૂર્વકના ધર્માતરણના કોઈપણ સ્વરૂપના મૂળભૂત રીતે વિરોધી છે.

૪.૨ વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશીએ રજૂઆત કરી હતી કે, વડોદરા કાર્યક્રમની તારીખથી લગભગ એક વર્ષના અસ્પષ્ટ વિલંબ પછી, માત્ર પવિત્ર બાઈબલના ઉપદેશોનો પ્રચાર કરવા અને jw.org વેબસાઈટ પર ઉપલબ્ધ સાહિત્ય અને વીડિયો શેર કરવા બદલ અરજદાર પર વેર વાળવાના હેતુથી જ વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર નોંધાવવામાં આવી હતી. વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશીએ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ગુજરાત ફ્રીડમ ઓફ રિલિજિયન એક્ટની બંધારણીય માન્યતાને સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૦૩૦૪/૨૦૨૧ માં આ કોર્ટ સમક્ષ પડકારવામાં આવી છે, જેમાં આ કોર્ટે આંતર-ધાર્મિક લગ્નોના સંબંધમાં સદર

અધિનિયમની કેટલીક જોગવાઈઓના અમલ પર સ્ટે મૂક્યો છે. સદર હુકમને ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો છે અને આ બાબત વિચારણા હેઠળ છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગુજરાત ફીડમ ઓફ રિલિજિયન એક્ટની જોગવાઈઓ અન્ય કેટલાક રાજ્યો દ્વારા ઘડવામાં આવેલા કાયદા સાથે નોંધપાત્ર રીતે સમાન છે, અને આવા કાયદાઓની બંધારણીય માન્યતા, જ્યાં સુધી તે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૫ હેઠળ ખાતરી આપવામાં આવેલા મૂળભૂત અધિકારને અસર કરે છે, તે હાલમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા તપાસ હેઠળ છે. રિટ પિટિશન (ક્રિમિનલ) નં. ૪૮/૨૦૨૦ માં, તારીખ ૧૬.૦૧.૨૦૨૩ ના હુકમ દ્વારા, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દેશ આપ્યો હતો કે આવા તમામ રાજ્ય કાયદાઓની એકસાથે તપાસ કરવામાં આવે, અને તે મુજબ બાબતોને એકત્રિત કરવા માટે ટ્રાન્સફર પિટિશન દાખલ કરવામાં આવી છે.

૪.૩ વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશી દ્વારા વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાસ્તવમાં કોઈ ધર્માતરણ થયું નથી અને અરજદારના કહેવાથી ન તો સામાવાળા નં. ૨ કે અન્ય કોઈ વ્યક્તિ ખ્રિસ્તી ધર્મમાં પરિવર્તિત થઈ છે. વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશીના જણાવ્યા અનુસાર, વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર અને

ચાર્જશીટના સાદા વાંચન પરથી એવો કોઈ આક્ષેપ સામે આવતો નથી કે અરજદારે સામાવાળા નં. ૨ નું ધર્માતરણ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. આક્ષેપો, તેમની મહત્તમ મર્યાદામાં, માત્ર એટલું જ દર્શાવે છે કે અરજદારે સામાવાળા નં. ૨ અને અન્ય લોકોને ખ્રિસ્તી ધર્મનો પરિચય કરાવ્યો હતો અને તેના ઉપદેશોનો પ્રચાર કર્યો હતો. કથિત ધમકીઓ પણ માત્ર આવા પ્રચારના સંદર્ભમાં કરવામાં આવી હોવાનું જણાવાયું છે અને બળ, પ્રલોભન અથવા કપટપૂર્ણ માધ્યમો દ્વારા ધર્માતરણના કોઈપણ પ્રયાસને જાહેર કરતી નથી. તેથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગુજરાત ફીડમ ઓફ રિલિજિયન એક્ટ હેઠળના ગુનાઓના આવશ્યક ઘટકો સંતોષાતા નથી અને માત્ર તે આધારે વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર અને પરિણામી ચાર્જશીટ કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાને પાત્ર છે.

૪.૪ વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશી દ્વારા એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, વડોદરા કાર્યક્રમના સંદર્ભમાં, સામાવાળા નં. ૨ અને અન્ય ચાર મહિલા કાર્યકરોએ સ્વેચ્છાએ સમગ્ર કાર્યક્રમમાં હાજરી આપી હતી અને ત્યારબાદ અરજદાર દ્વારા ઓફર કરાયેલું ભોજન સ્વીકાર્યું હતું. વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશીના જણાવ્યા અનુસાર, જો સામાવાળા નં. ૨ ને કપટપૂર્વક લલચાવવામાં આવ્યા હોત અથવા કાર્યક્રમમાં હાજરી આપવા માટે

દબાણ કરવામાં આવ્યું હોત તો તેઓ સ્વેચ્છાએ સમગ્ર કાર્યક્રમ દરમિયાન હાજર રહ્યા હોત અને ભોજન લીધું હોત તે અકલ્પનીય છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સામાવાળા નં. ૨ એ માત્ર અંગત વેરના કારણે જ ફરિયાદ નોંધાવી છે, કારણ કે તેઓ અરજદારની સુપરવાઈઝરી ભૂમિકાથી નારાજ હતા, જેમણે તેમના કામમાં ખામીઓ દર્શાવી હતી અને સુધારાત્મક પગલાં લેવાની માંગણી કરી હતી.

૪.૫ તેથી વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશી દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારને આભારી કૃત્યો ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૫ હેઠળ સંપૂર્ણપણે સુરક્ષિત છે. આક્ષેપો સાચા હોવાનું માની લેવામાં આવે તો પણ, તેઓ માત્ર એટલું જ જાહેર કરે છે કે અરજદારે પવિત્ર બાઈબલ શીખવ્યું, તેમના ધર્મનો પ્રચાર કર્યો, પત્રિકાઓ વહેંચી અને ખ્રિસ્તી ધર્મ સંબંધિત વીડિયો બતાવ્યા, જેમાંથી કોઈ પણ સામાવાળા નં. ૨ અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિનું ધર્માતરણ કરવાના કોઈપણ પ્રયાસના અભાવમાં ગુજરાત ફ્રીડમ ઓફ રિલિજિયન એક્ટ હેઠળ ગુનો બનતું નથી. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, ગુજરાત ફ્રીડમ ઓફ રિલિજિયન એક્ટની કલમ ૩એ હેઠળ, ફરિયાદ માત્ર વ્યથિત વ્યક્તિ દ્વારા અથવા જન્મ, લગ્ન અથવા દત્તક દ્વારા આવી વ્યથિત

વ્યક્તિ સાથે સંબંધિત વ્યક્તિ દ્વારા જ દાખલ કરી શકાય છે. તેથી, સામાવાળા નં. ૨ ને અન્ય ચાર મહિલા કાર્યકરો વતી ફરિયાદ નોંધાવવાનો કોઈ અધિકાર ન હતો.

૪.૬ છેલ્લે, વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશી દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૬ કોઈપણ કાર્યવાહી શરૂ કરતા પહેલા જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટની અગાઉની મંજૂરી ફરજિયાત બનાવે છે. વર્તમાન કેસમાં, ચાર્જશીટ દાખલ કરતા પહેલા ખંભાત રૂરલ પોલીસ સ્ટેશન દ્વારા આવી કોઈ મંજૂરી મેળવવામાં આવી ન હતી. પરિણામે, ફરજિયાત વૈધાનિક જરૂરિયાતના પાલનના અભાવમાં વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ કથિત ગુનાઓની સંજ્ઞાન લઈ શકી ન હોત. તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે હાલના અરજદાર સામે ફોજદારી કાર્યવાહી ચાલુ રાખવી એ કાયદાની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગ સમાન ગણાશે અને આ કેસ એ.આઈ.આર. ૧૯૯૨ એસ.સી. ૬૦૪ માં અહેવાલ થયેલ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા વિ. ભજન લાલ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત પરિમાણોમાં સંપૂર્ણપણે આવે છે.

૫ સામાવાળા-રાજ્ય તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી ઠક્કર રજૂઆત કરે છે કે એફઆઈઆર અને તપાસ દરમિયાન એકત્રિત કરવામાં આવેલી સામગ્રીનું

સાદું વાંચન પ્રથમ દ્રષ્ટિએ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા ગુનાઓનું કમિશન જાહેર કરે છે. તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આ કોર્ટના અંતર્નિહિત અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી.

૬ વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશી દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર વિચાર કરતાં અને આ ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં વર્ણવેલા આક્ષેપોનો સંદર્ભ લેતાં, એવું બહાર આવે છે કે ફરિયાદી વર્ષ ૨૦૦૮ થી કરાર આધારિત આશા ફેસિલિટેટર તરીકે સેવા આપી રહ્યા છે અને રૂ. ૬,૦૦૦/- નું માસિક મહેનતાણું મેળવી રહ્યા છે. આશા ફેસિલિટેટર તરીકે, ફરિયાદીને બામણવા, જહાજ અને પોપટવાવ ગામોમાં સેવા આપતી આશા વર્ક્સની દેખરેખ રાખવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદી દ્વારા તૈયાર કરાયેલા અહેવાલો ઉચ્ચ સત્તામંડળ, એટલે કે ફીમેલ હેલ્થ વર્કરને સબમિટ કરવાના હતા, જે પદ પર હાલના અરજદાર સેવા આપતા હતા. વધુમાં એવું બહાર આવે છે કે અરજદાર વર્ષ ૨૦૧૦ થી બામણવા પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર ખાતે ફીમેલ હેલ્થ વર્કર તરીકે કામ કરી રહ્યા છે અને સદર પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રના પરિસરમાં આવેલા સરકારી ક્વાર્ટર્સમાં રહે છે. ચાર મહિલા આરોગ્ય કાર્યકરો, એટલે કે રંજનાબેન ગોસ્વામી, દક્ષાબેન સોલંકી, રંજનાબેન ચાવડા અને દક્ષાબેન પરમાર, ફરિયાદીની દેખરેખ હેઠળ આશા વર્ક્સ તરીકે કામ કરતી હતી અને રૂ. ૨,૦૦૦/- નું માસિક મહેનતાણું મેળવતી હતી. એ બાબત વિવાદમાં નથી કે તે તમામ હિન્દુ ધર્મ પાળે છે.

૬.૧ વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆરમાં સમાવિષ્ટ આક્ષેપો અનુસાર, અરજદારે હિન્દુ ધર્મમાં મૂર્તિપૂજાની ટીકા કરતી વખતે ફરિયાદી અને ઉપરોક્ત ચાર આશા વર્ક્સને ખ્રિસ્તી ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો અને પ્રચાર કર્યો. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે અરજદારે તેમને પવિત્ર બાઈબલ વાંચવા અને ખ્રિસ્તી ધર્મ વિશે શીખવા માટે સમજાવ્યા અને ખ્રિસ્તી ધર્મની પ્રશંસા કરી. તે હેતુ માટે, સત્તાવાર મીટિંગો પૂરી થયા પછી, ફરિયાદી અને અન્ય મહિલા આશા વર્ક્સને કથિત રીતે રોકાઈ જવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું અને તેમને ખ્રિસ્તી ધર્મનો પરિચય કરાવતા યુટ્યુબ વીડિયો બતાવવામાં આવ્યા હતા. વીડિયોમાં કથિત રીતે યુદ્ધો, ઈસુ ખ્રિસ્તનું પુનરાગમન, નવી વ્યવસ્થાની સ્થાપનાનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો અને ખ્રિસ્તી ધર્મનો પ્રચાર કરવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે, જ્યારે ફરિયાદી અને અન્ય મહિલા કાર્યકરોએ આવા પ્રચારનો વિરોધ કર્યો, ત્યારે અરજદારે તેમને તેમની નોકરી સંબંધિત પ્રતિકૂળ પરિણામોની ધમકી આપી, જેમાં તેમના પગાર વાઉચર્સ તૈયાર ન કરવાનો સમાવેશ થાય છે.

૬.૨ વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે, એફઆઈઆરની નોંધણીના આશરે એક વર્ષ પહેલાં, ફરિયાદી અને અન્ય મહિલા

કાર્યકરોને વડોદરા ખાતે પ્રાથમિક આરોગ્ય કાર્યકરોની મીટિંગમાં હાજરી આપવા માટે આમંત્રણ આપતો વોટ્સએપ મેસેજ મોકલવામાં આવ્યો હતો. સ્થળ પર પહોંચ્યા પછી, તેઓને કથિત રીતે સમજાયું કે તે ખ્રિસ્તી ધર્મ સંબંધિત એક સમારોહ હતો. સદર સમારોહમાં, ઉપદેશો, સ્કીટ્સ અને નાટકો દ્વારા ખ્રિસ્તી ધર્મનો કથિત પ્રચાર કરવામાં આવ્યો હતો, અને ખ્રિસ્તી ધર્મમાં પરિવર્તિત થયેલા કેટલાક લોકોએ ધર્માતરણના તેમના અનુભવો વિશે વાત કરી હતી.

૭ તપાસ દરમિયાન, વિદ્વાન પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે તપાસ અધિકારી દ્વારા રજૂ કરાયેલ અહેવાલ અન્ય આશા વર્કર્સના નિવેદનો સાથે રેકૉર્ડ પર મૂક્યો છે, જેમણે ફરિયાદીના કેસને સમર્થન આપ્યું છે. એ પણ રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યું છે કે અરજદાર દ્વારા ફરિયાદી અને અન્ય મહિલા કાર્યકરોને કથિત રીતે મોકલવામાં આવેલા વોટ્સએપ મેસેજ રિકવર કરવામાં આવ્યા હતા. સદર હેતુ માટે, અરજદારનો મોબાઈલ ફોન જપ્ત કરીને ફોરેન્સિક સાયન્સ લેબોરેટરીમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે મેસેજ અરજદાર દ્વારા કથિત રીતે ડિલીટ કરવામાં આવ્યા હતા.

૭.૧ તપાસમાં વધુમાં બહાર આવ્યું છે કે ફરિયાદી અને અન્ય ભોગ બનનારાઓને “પવિત્ર બાઈબલ શું શીખવે છે” શીર્ષકવાળી પવિત્ર

બાઈબલની નકલો કથિત રીતે વહેંચવામાં આવી હતી. જમ કરાયેલ મોબાઈલ ફોન અને લેપટોપ હાલમાં તપાસ માટે એક્સએસએલ, ગાંધીનગર ખાતે છે. તપાસ દરમિયાન, અરજદાર, તેમના પિતા અને તેમના ભાઈના બેંક ખાતાની વિગતો પણ એકત્રિત કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદપક્ષના જણાવ્યા અનુસાર, તપાસ દર્શાવે છે કે અરજદાર જેહોવાહ્સ વિટનેસીસ ઓફ ઇન્ડિયા (જેડબ્લ્યુઆઈ) સાથે સંકળાયેલા છે. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે, અરજદારના આઈસીઆઈસીઆઈ બેંક ખાતામાં, જેડબ્લ્યુઆઈ ના ખાતામાંથી રૂ. ૧૦,૦૮,૬૬,૪૯૪.૪૩/- ની રકમ જમા કરવામાં આવી હતી, જેમાંથી રૂ. ૭,૯૬,૨૩,૯૮૪.૧૩/- ની રકમ ઉપાડી લેવામાં આવી હતી. વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે, અરજદારના એચડીએક્સી બેંક ખાતામાં, રૂ. ૨૦,૫૫,૧૬,૭૧૮.૩૭/- ની રકમ જમા કરવામાં આવી હતી, જેની સામે રૂ. ૧૯,૮૩,૭૫,૫૦૮.૨૨/- નો ઉપાડ કરવામાં આવ્યો હતો, સદર જમા રકમ પણ જેડબ્લ્યુઆઈ ના ખાતામાંથી પ્રાપ્ત થઈ હતી.

૭.૨ વધુમાં બહાર આવ્યું છે કે, અરજદારના નિવાસસ્થાને હાથ ધરવામાં આવેલી ઝડતી દરમિયાન, ખ્રિસ્તી ધર્મ અને પવિત્ર બાઈબલ સંબંધિત અનેક ધાર્મિક પુસ્તકો અને પ્રકાશનો મળી

આવ્યા હતા. તેમાં ગુજરાતી ભાષામાં “પવિત્ર શાસ્ત્ર” શીર્ષકવાળું એક પુસ્તક, “પવિત્ર શાસ્ત્ર કા નવી દુનિયા” શીર્ષકવાળું બીજું પુસ્તક, ચાર નાની પુસ્તિકાઓ, “બાઈબલ અભ્યાસ કરવા મદદ” શીર્ષકવાળું એક પુસ્તક, “પરમેશ્વર કે પ્યાર કે લાયક બને રહે” શીર્ષકવાળું બીજું પુસ્તક અને “જેહોવા કી ઇચ્છા પૂરી કરને કે લિયે સંગઠિત” શીર્ષકવાળું પુસ્તક સામેલ હતું. આઠ પાનાની “મહા સંમેલન – જેહોવાની ભક્તિ, ૨૦૨૫” સંબંધિત પત્રિકાઓ પણ મળી આવી હતી. તે ઉપરાંત, “દાનિયલ ભવિષ્યવાણી”, “સજાગ બનો”, “સચ્ચા ઈશ્વર ને ઓળખો”, “ચોકી બુરજ”, “તેઓની શ્રદ્ધાને પગલે ચાલો”, “દુઃખ જશે સુખ આવશે” અને “ઈશ્વર પાસેથી શીખો” શીર્ષકવાળા પુસ્તકો, ચાર નાની ડાયરીઓ અને અમુક નોટબુકો પણ અરજદારના નિવાસસ્થાનેથી મળી આવી હતી.

૮ વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશી દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે ભારતના બંધારણનો અનુચ્છેદ ૨૫ દરેક વ્યક્તિને તેના ધર્મને મુક્તપણે માનવા, આચરણ કરવા અને પ્રચાર કરવાના મૂળભૂત અધિકારની ખાતરી આપે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, નિર્વિવાદપણે, વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર અથવા ચાર્જશીટમાં અરજદાર દ્વારા પાળવામાં આવતા ધર્મમાં ફરિયાદી અથવા અન્ય કથિત ભોગ બનનારાઓનું ધર્માતરણ કરવાનો કે ધર્માતરણ કરવાનો કોઈ

પ્રયાસ હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો નથી. તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગુજરાત ફીડમ ઓફ રિલિજિયન એક્ટ, ૨૦૦૩ ની કલમો ૩, ૪(૧), ૪(૨) અને જસી હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે અરજદાર સામે શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહી કાયદાની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગ સિવાય બીજું કંઈ નથી. આ તબક્કે, ગુજરાત ફીડમ ઓફ રિલિજિયન એક્ટ, ૨૦૦૩ ની સંબંધિત જોગવાઈઓનો સંદર્ભ લેવો જરૂરી છે, જે નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૩. કોઈ પણ વ્યક્તિ બળના ઉપયોગ દ્વારા અથવા પ્રલોભન દ્વારા [અથવા કોઈપણ કપટપૂર્ણ માધ્યમ દ્વારા અથવા લગ્ન દ્વારા અથવા કોઈ વ્યક્તિના લગ્ન કરાવીને અથવા કોઈ વ્યક્તિને લગ્ન કરવામાં સહાય કરીને] કોઈ પણ વ્યક્તિનું એક ધર્મમાંથી બીજા ધર્મમાં સીધી રીતે કે અન્યથા ધર્માંતરણ કરશે નહીં કે ધર્માંતરણ કરવાનો પ્રયાસ કરશે નહીં કે કોઈ વ્યક્તિ આવા ધર્માંતરણમાં દુષ્પ્રેરણ કરશે નહીં.

૪(૧) જે કોઈ કલમ ૩ ની જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન કરશે તેને, કોઈપણ દીવાની જવાબદારીને પૂર્વગ્રહ રાખ્યા વિના, કેદની સજા થશે, જે ત્રણ વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય છે અને દંડ પણ થશે, જે પચાસ હજાર રૂપિયા સુધી લંબાવી શકાય છે:

પરંતુ શરત એ છે કે જે કોઈ સગીર, સ્ત્રી અથવા અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિની વ્યક્તિના સંદર્ભમાં કલમ ૩ ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરશે તેને કેદની સજા થશે જે ચાર વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય છે અને દંડ પણ થશે જે એક લાખ રૂપિયા સુધી લંબાવી શકાય છે.

૪(૨) જ્યારે આ અધિનિયમ હેઠળ કોઈ ગુનો કરવામાં આવે છે, ત્યારે ગુનો બનતું કૃત્ય વાસ્તવમાં કરનાર વ્યક્તિ ઉપરાંત, નીચેના પૈકી પ્રત્યેક વ્યક્તિ ગુનો કરવામાં ભાગ લીધો હોવાનું માનવામાં આવશે અને તેની સામે એવો આરોપ મૂકવામાં આવશે જાણે કે તેણે વાસ્તવમાં સદર ગુનો કર્યો હોય, એટલે કે:-

(એ) એવી વ્યક્તિ જે અન્ય વ્યક્તિને ગુનો કરવા સક્ષમ બનાવવા અથવા મદદ કરવાના હેતુથી કોઈ કૃત્ય કરે છે અથવા કરવાનું લોપ કરે છે,

(બી) એવી વ્યક્તિ જે ગુનો કરવા માટે અન્ય વ્યક્તિને મદદ કરે છે, દુષ્પ્રેરણા આપે છે, સલાહ આપે છે અથવા ખાતરી આપે છે.]

જસી. (૧) જો કોઈ સંસ્થા અથવા સંગઠન કલમ ૩ ની જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન કરે છે, તો દરેક વ્યક્તિ જે, ગુનો કરવામાં આવ્યો તે સમયે, આવી સંસ્થા અથવા સંગઠનનો હવાલો ધરાવતી હતી અને તેના માટે જવાબદાર હતી, તેને કેદની સજા થશે જે ત્રણ વર્ષથી ઓછી નહીં હોય પરંતુ જે દસ વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય છે અને પાંચ લાખ રૂપિયા સુધીના દંડને પણ પાત્ર રહેશે.

(૨) ચાર્જશીટ દાખલ કરવાની તારીખથી, આવી સંસ્થા અથવા સંગઠન રાજ્ય સરકાર દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી કોઈપણ ગ્રાન્ટ માટે હકદાર રહેશે નહીં.]”

૯ ગુજરાત ફ્રીડમ ઓફ રિલિજિયન (અમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૨૦૨૧ ઘડવાનો હેતુ ખોટી રજૂઆત, બળ, અયોગ્ય પ્રભાવ, બળજબરી, પ્રલોભન, કપટપૂર્ણ માધ્યમો દ્વારા અથવા લગ્ન દ્વારા એક ધર્મમાંથી બીજા ધર્મમાં ગેરકાયદેસર ધર્માંતરણને પ્રતિબંધિત કરવાનો અને તેની સાથે જોડાયેલી બાબતો માટે છે. ભારતનું બંધારણીય માળખું ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૫ હેઠળ દરેક વ્યક્તિને ધર્મની સ્વતંત્રતાના અધિકારની ખાતરી આપે છે. અનુચ્છેદ ૨૫ દરેક વ્યક્તિને જાહેર વ્યવસ્થા, નૈતિકતા અને આરોગ્યને આધીન રહીને ધર્મને મુક્તપણે માનવા, આચરણ કરવા અને પ્રચાર કરવાનો મૂળભૂત અધિકાર આપે છે. અનુચ્છેદ ૨૫ માં “મુક્તપણે” શબ્દનો ઉપયોગ ધાર્મિક માન્યતા અને અભિવ્યક્તિના સ્વૈચ્છિક સ્વરૂપ પર ભાર મૂકે છે. બંધારણ બળ, છેતરપિંડી અથવા બળજબરી દ્વારા લાવવામાં આવેલા ધર્માંતરણને સમર્થન આપતું નથી, કે

તે ધાર્મિક પ્રચારના નામે બળજબરીપૂર્વકની અથવા કપટપૂર્ણ પ્રથાઓનું રક્ષણ કરતું નથી. અનુચ્છેદ ૨૫(૧) અંતરાત્માની સ્વતંત્રતા અને મુક્તપણે ધર્મ માનવા, આચરણ કરવા અને પ્રચાર કરવાના અધિકારની ખાતરી આપે છે, જોકે, સદર અધિકાર સ્પષ્ટપણે જાહેર વ્યવસ્થા, નૈતિકતા અને આરોગ્યને આધીન બનાવવામાં આવ્યો છે. આ બંધારણીય મર્યાદાઓ બળજબરી, ખોટી રજૂઆત, અયોગ્ય પ્રભાવ અથવા અન્ય પ્રતિબંધિત માધ્યમો દ્વારા મેળવેલા ધાર્મિક ધર્માતરણને નિયંત્રિત કરવાનો પાયો પૂરો પાડે છે. આ પ્રતિબંધો એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે બનાવાયેલ છે કે ધાર્મિક સ્વતંત્રતાનો ઉપયોગ જાહેર વ્યવસ્થાને ખલેલ પહોંચાડે નહીં અથવા સામાજિક માળખાને અને સમાજના વ્યક્તિગત અથવા સામૂહિક કલ્યાણને નબળું પાડે નહીં.

૧૦ આ કોર્ટે ૨૦૨૫ ૧ હાઈકોર્ટ કેસીસ (અલ્હાબાદ) ૪૪૮ માં અહેવાલ થયેલ દુર્ગા યાદવ વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. અને અન્ય ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો સંદર્ભ લીધો છે જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે એક ધર્મ બીજા ધર્મ કરતાં સ્વાભાવિક રીતે શ્રેષ્ઠ છે તેવી ધારણા સ્પષ્ટપણે એક ધર્મની બીજા ધર્મ પર નૈતિક અને આધ્યાત્મિક શ્રેષ્ઠતા ધારી લે છે. આવી માન્યતા બિનસાંપ્રદાયિકતાના વિચારની મૂળભૂત રીતે વિરોધી છે. ભારતીય બિનસાંપ્રદાયિકતા તમામ ધર્મો પ્રત્યે સમાન આદરના સિદ્ધાંતમાં રહેલી છે. રાજ્ય ન તો કોઈ ધર્મ સાથે ઓળખાય છે કે ન તો કોઈ ધર્મની તરફેણ કરે છે, પરંતુ તેના બદલે તમામ ધર્મો અને સંપ્રદાયોથી સૈદ્ધાંતિક સમાન અંતર જાળવવું

જોઈએ. વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે સદર અધિનિયમનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય એક ધર્મમાંથી બીજા ધર્મમાં ધર્માંતરણને પ્રતિબંધિત કરવાનો છે જે ખોટી રજૂઆત, બળ, અયોગ્ય પ્રભાવ, બળજબરી, પ્રલોભન, કપટપૂર્ણ માધ્યમો અથવા ગેરકાયદેસર ધર્માંતરણના એકમાત્ર હેતુ માટે લગ્ન દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે. કાયદો એવા શોષણ અને ચાલાકીને રોકવાનો પ્રયાસ કરે છે જે કાયદો અને વ્યવસ્થામાં વિશેષ ઉપરાંત સામાજિક સંવાદિતા પર વ્યાપક અસ્થિર અસરો પેદા કરી શકે છે.

૧૧ ઉપરોક્ત કાયદાને ધ્યાનમાં રાખીને, જો કોઈ તપાસની સામગ્રીનું અવલોકન કરે જે સૂચવે છે કે અરજદારે આર્થિક રીતે નબળી વ્યક્તિઓને નિશાન બનાવી, તેમની નાણાકીય પરિસ્થિતિનો લાભ લીધો, રૂમના દરવાજા બંધ કરીને હિન્દુ ધર્મમાં મૂર્તિપૂજાની ટીકા કરીને ખ્રિસ્તી ધર્મનો પ્રચાર કર્યો, અને વડોદરા કાર્યક્રમમાં ઉપસ્થિત વ્યક્તિઓ દ્વારા વર્ણવવામાં આવેલા અનુભવો દ્વારા ધર્માંતરણના કથિત ફાયદાઓ પર પ્રકાશ પાડ્યો, તે પ્રથમ દ્રષ્ટિએ ગુજરાત ફ્રીડમ ઓફ રિલિજિયન એક્ટ, ૨૦૦૩ ની જોગવાઈઓ હેઠળ સંજોય ગુનાઓનું કમિશન જાહેર કરે છે. આ તબક્કે, આ કોર્ટે માત્ર એટલું જ તપાસવાનું છે કે આક્ષેપો અને તપાસ દરમિયાન એકત્રિત કરવામાં આવેલી સામગ્રી કોઈ સંજોય ગુનો જાહેર કરે છે કે કેમ અને ટ્રાયલ વખતે ફરિયાદપક્ષ આખરે સફળ થશે કે નહીં તે જોવાનું નથી.

૧૨ વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશી દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ફરિયાદીને અન્ય ચાર મહિલા કાર્યકરો વતી હાલની ફરિયાદ નોંધાવવાનો કોઈ અધિકાર નથી, કારણ કે તેઓ ફરિયાદ નોંધાવવા માટે સંબંધિત વ્યક્તિઓની શ્રેણીમાં આવતા નથી.

૧૩ આ સંદર્ભમાં દુર્ગા ચાદવ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૧૨. અગાઉની વિચારણાઓના આધારે, સુરક્ષિત રીતે એવો નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય છે કે યુ.પી. પ્રોહિબિશન ઓફ અનલોકુલ કન્વર્ઝન ઓફ રિલિજિયન એક્ટ, ૨૦૨૧ ની કલમ ૪ નું અર્થઘટન કલમ ૧૭૩ બીએનએસએસ, ૨૦૨૩ (ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ ની કલમ ૧૫૪) સાથે સુમેળભર્યા જોડાણમાં કરવામાં આવશે, જેથી ગેરકાયદેસર ધાર્મિક ધર્માતરણને રોકવા અને દંડ કરવાના કાયદાકીય ઉદ્દેશ્યને અસરકારક બનાવી શકાય. હેતુપૂર્ણ અર્થઘટનના સિદ્ધાંતને લાગુ કરતાં, સદર અધિનિયમ, ૨૦૨૧ ની બિન-સુધારેલી કલમ ૪ હેઠળ અસ્પષ્ટ શબ્દ “કોઈપણ વ્યથિત વ્યક્તિ” નું એકલા અર્થઘટન કરી શકાતું નથી. કાયદાકીય સંદર્ભ અને ઘડતરના ઇરાદાને ધ્યાને લેતાં, સ્ટેશન હાઉસ ઓફિસર (એસએચઓ) નો સમાવેશ કરવા માટે અભિવ્યક્તિનું વ્યાપકપણે અર્થઘટન કરવું જોઈએ, જેઓ કાયદેસર રીતે જાહેર વ્યવસ્થા જાળવવા માટે બંધાયેલા છે અને કલમ ૧૭૩ બીએનએસએસ, ૨૦૨૩ હેઠળ સંજોય ગુનાઓ માટે એક્સાઈઆર નોંધવા માટે સક્ષમ છે.

૧૩. સદર અધિનિયમની કલમ ૪ માં “કરી શકે છે” શબ્દનો ઉપયોગ ફરજિયાત જવાબદારી લાદવાને બદલે વિવેકાધીન સત્તા આપવાના કાયદાકીય ઇરાદાનું સૂચક છે. વૈધાનિક અર્થઘટનનો આ એક સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે “કરી શકે છે” શબ્દ, જ્યારે ધારાસભા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાય છે, ત્યારે સામાન્ય રીતે પરવાનગી દર્શાવે છે અને વિવેકબુદ્ધિ આપે છે, સિવાય કે સંદર્ભ અથવા કાયદાનો ઉદ્દેશ્ય કોઈ અલગ અર્થઘટન માટે દબાણ કરે.

સદર અધિનિયમ, ૨૦૨૧ ની કલમ ૪ ના સંદર્ભમાં, જે કોઈપણ વ્યથિત વ્યક્તિ, તેમના સંબંધીઓ અથવા લોહી, લગ્ન અથવા દત્તક દ્વારા સંબંધિત કોઈપણ અન્ય વ્યક્તિને ફરિયાદ નોંધાવવા માટે સક્ષમ બનાવે છે, “કરી શકે છે” નો ઉપયોગ સૂચવે છે કે આવી વ્યક્તિઓ સશક્ત છે અને તે જ સમયે “કોઈપણ વ્યથિત વ્યક્તિ” અભિવ્યક્તિને એક અલગ વર્ગ રાખે છે, જેઓ કાયદાની જવાબદારી હેઠળ કાનૂની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે સત્તા ધરાવે છે. ખાસ કરીને, ગેરકાયદેસર સામૂહિક ધર્માતરણના કેસોમાં, સદર અધિનિયમના ઉદ્દેશ્યને પ્રાપ્ત કરવા માટે ખોટી રજૂઆત, બળજબરી અથવા છેતરપિંડી દ્વારા ગેરકાયદેસર ધર્માતરણ અટકાવવાની રાજ્યની વૈધાનિક ફરજ છે. તેથી, “કોઈપણ વ્યથિત વ્યક્તિ” અભિવ્યક્તિનું સંકુચિત અર્થઘટન સદર અધિનિયમને નિરર્થક બનાવશે.

૧૪. વધુમાં, સદર અધિનિયમની કલમ ૭, જ્યારે પ્રકરણ ૧૩ બીએનએસએસ, ૨૦૨૩ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ સાથે વાંચવામાં આવે છે, ત્યારે પોલીસ સત્તામંડળોને સદર અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓ નોંધવા, તપાસ કરવા અને તેના પર કાર્યવાહી કરવા સક્ષમ બનાવીને આ અર્થઘટનને વધુ મજબૂત બનાવે છે. વધુમાં, કલમ ૧૭૦ બીએનએસએસ, ૨૦૨૩, જે જાહેર શાંતિ જાળવવા માટે નિવારક પગલાંની મંજૂરી આપે છે, સદર અધિનિયમ, ૨૦૨૧ ની કલમ ૪ ના કોઈપણ સંકુચિત વાંચનને રદ કરે છે અને ધાર્મિક રીતે સંવેદનશીલ બાબતોમાં પોલીસના નિવારક અને રક્ષણાત્મક કાર્ય પર ભાર મૂકે છે. ગેરકાયદેસર સામૂહિક ધર્માતરણના કેસોમાં, પોલીસને કાનૂની કાર્યવાહી શરૂ કરવાથી બાકાત રાખવાથી અમલીકરણ લકવાગ્રસ્ત થશે, જેનાથી કાર્યકારી જોગવાઈઓ—કલમો ૩(૧), ૫, ૧૦ અને ૧૧—બિનઅસરકારક બનશે.

૧૫. વધુમાં, સદર અધિનિયમ, ૨૦૨૧ ની પૂર્વ-સુધારેલી કલમ ૪ હેઠળ “કોઈપણ વ્યથિત વ્યક્તિ” શબ્દસમૂહ વ્યાખ્યાયિત નથી અને હેતુપૂર્ણ અર્થઘટનના સિદ્ધાંતને લાગુ કરતાં, તેને એવી રીતે વાંચવામાં આવશે જે અંતરાત્માની સ્વતંત્રતાનું રક્ષણ કરવા અને ગેરકાયદેસર ધર્માતરણ પ્રથાઓ દ્વારા તેના ઉદ્વેગનને રોકવાના સદર અધિનિયમના ઉદ્દેશ્યને અસરકારક બનાવે.

૧૬. વૈધાનિક અર્થઘટન ઘણીવાર માત્ર ધારાસભા દ્વારા વપરાયેલા શબ્દો પર જ નહીં, પરંતુ વિરામચિહ્નો સહિત તેમની વાક્યરચના

ગોઠવણી પર પણ આધાર રાખે છે. અલ્પવિરામ (,) નું સ્થાન, ભલે દેખીતી રીતે ક્ષુદ્રક લાગે, પાછળથી કાનૂની અધિકારો અને જવાબદારીઓને ઊંડી અસર કરી શકે છે. યુ.પી. પ્રોહિબિશન ઓફ અનલોકુલ કન્વર્ઝન ઓફ રિલિજિયન એક્ટ, ૨૦૨૧ ની કલમ ૪ એ ઉત્તમ ઉદાહરણ છે. આ જોગવાઈ અમુક વ્યક્તિઓને ગેરકાયદેસર ધાર્મિક ધર્માતરણ સંબંધિત ફરિયાદો દાખલ કરવાની મંજૂરી આપે છે અને “કોઈપણ વ્યથિત વ્યક્તિ” પછી અલ્પવિરામ મૂકવાથી અર્થઘટનની અનિશ્ચિતતા ઊભી થઈ છે. અલ્પવિરામ “કોઈપણ વ્યથિત વ્યક્તિ” ને ફરિયાદોના એક અલગ વર્ગ તરીકે દર્શાવે છે, જે કલમમાં સૂચિબદ્ધ કુટુંબના સભ્યો અને અન્ય લોકોથી અલગ છે. અહીં મુખ્ય વિરામચિહ્ન “વ્યથિત વ્યક્તિ” પછીનું અલ્પવિરામ છે.

૧૭. જ્યાં અસ્પષ્ટતા ઊભી થાય છે, ત્યાં સંદર્ભ, કાયદાકીય ઈરાદા અને વૈધાનિક અર્થઘટનના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતો પર આધાર રાખવામાં આવે છે. “કોઈપણ વ્યથિત વ્યક્તિ” પછીનું અલ્પવિરામ એક ઈરાદાપૂર્વકના વિભાજનનું સૂચન કરે છે જે એવી સંભાવના તરફ નિર્દેશ કરે છે કે “કોઈપણ વ્યથિત વ્યક્તિ” સ્વતંત્ર રીતે ઊભી રહે છે, પારિવારિક જોડાણ દ્વારા લાયકાત ધરાવતી નથી. સદર અધિનિયમ, ૨૦૨૧ નો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ્ય બળજબરી અથવા ખોટી રજૂઆત, બળ, અયોગ્ય પ્રભાવ, બળજબરી, પ્રલોભન અથવા કપટપૂર્ણ માધ્યમો જેવા અર્થહીન માધ્યમો દ્વારા લાવવામાં આવેલા ધાર્મિક ધર્માતરણને રોકવાનો છે. “કોઈપણ વ્યથિત વ્યક્તિ” નું વ્યાપક અર્થઘટન કાનૂની કાર્યવાહી શરૂ કરી શકે તેવી વ્યક્તિઓની શ્રેણીને વિસ્તૃત કરીને આ હેતુ પૂરો પાડે છે. સદર અધિનિયમ, ૨૦૨૧ ની કલમ ૪ માં “કોઈપણ વ્યથિત વ્યક્તિ” પછી અલ્પવિરામનું સ્થાન એવા અર્થઘટનને સમર્થન આપે છે જે વ્યથિત વ્યક્તિને સંબંધીઓ અને અન્ય લોકોની ચાદીમાંથી અલગ કરે છે.

૧૮. સુધારેલા અધિનિયમ, ૨૦૨૪ ની કલમ ૪, ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ (બીએનએસએસ) ના પ્રકરણ ૧૩ અનુસાર માહિતી પૂરી પાડવા માટે “કોઈપણ વ્યક્તિ” ને સ્પષ્ટપણે સ્પષ્ટ કરે છે અને પરવાનગી આપે છે, માહિતી આપનારાઓના અવકાશને વિસ્તૃત કરવા અને પ્રક્રિયાગત એક્સેસને વધુ સ્પષ્ટ કરવાના કાયદાકીય ઈરાદાની પુષ્ટિ કરે છે. આ અવેજીકરણને પ્રકૃતિમાં સ્પષ્ટતા તરીકે વાંચવું આવશ્યક છે, જે સિદ્ધાંત સાથે સુસંગત છે કે પ્રક્રિયાગત સુધારાઓ પેનિંગ

ક્રિયાઓને લાગુ પડે છે અને કલમો ૧૭૩ અને ૧૭૫ બીએનએસએસ, ૨૦૨૩ સાથે સુમેળભર્યા અર્થઘટનને સમર્થન આપે છે. તે દ્વારા તે પુષ્ટિ કરે છે કે પોલીસ, અથવા સદર અધિનિયમ, ૨૦૨૧ હેઠળ સંજોય ગુનો બન્યાની જાણ ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે સત્તા ધરાવે છે, આમ સુનિશ્ચિત કરે છે કે કાયદો નિર્રર્થક ન બને.

૧૮. આમ, અધિનિયમ, ૨૦૨૪ દ્વારા સુધારેલા યુ.પી. પ્રોહિબિશન ઓફ અનલોકુલ કન્વર્ઝન ઓફ રિલિજિયન એક્ટ, ૨૦૨૧ ની જોગવાઈઓ અનુસાર, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૫ ના ઉદ્દેશનમાં ગેરકાયદેસર ધર્માતરણથી વ્યથિત “કોઈપણ વ્યક્તિ”, તેના ઉદ્દેશ્યો પ્રાપ્ત કરવા માટે એફઆઈઆર નોંધવા માટે પોલીસ સમક્ષ ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે હકદાર છે.”

૧૪ ઉપરોક્ત નિર્ણયને ધ્યાને લેતાં, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૫ ના ઉદ્દેશનમાં, ગેરકાયદેસર ધર્માતરણથી વ્યથિત “કોઈપણ વ્યક્તિ” સદર અધિનિયમના ઉદ્દેશ્ય અને હેતુને પ્રાપ્ત કરવા માટે એફઆઈઆરની નોંધણી માટે પોલીસ સમક્ષ ફરિયાદ નોંધાવવા માટે હકદાર છે.

૧૫ વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશી દ્વારા વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગુજરાત ફીડમ ઓફ રિલિજિયન એક્ટ, ૨૦૦૩ ની કલમ ૬ હેઠળ ફરજિયાત અગાઉની મંજૂરીના અભાવે કાર્યવાહી દૂષિત થાય છે.

૧૬ આ કોર્ટે વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી ઠક્કર દ્વારા રજૂ કરાયેલા અહેવાલનો સંદર્ભ લીધો છે, જેમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ, આણંદે અરજદાર સામે ચાર્જશીટ દાખલ કરવા માટે તારીખ ૦૬.૦૩.૨૦૨૬ ના રોજ ગુજરાત ફીડમ

ઓફ રિલિજિયન એક્ટ, ૨૦૦૩ ની કલમ ૬ હેઠળ મંજૂરી આપી હતી. તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, અરજદાર વતી ઉઠાવવામાં આવેલી ઉપરોક્ત દલીલ અસમર્થનીય જણાય છે. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે, જોકે તમામ ભોગ બનનારાઓએ વડોદરા ખાતેના કાર્યક્રમમાં હાજરી આપી હતી અને ત્યાં પીરસવામાં આવેલા ભોજનમાં પણ ભાગ લીધો હતો, તેમ છતાં આક્ષેપ એવો છે કે તેઓને પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રની મીટિંગમાં હાજરી આપવાના બહાને વડોદરા બોલાવવામાં આવ્યા હતા. તેથી, માત્ર એટલા માટે કે તેઓએ કાર્યક્રમમાં હાજરી આપી હતી અને ભોજન સ્વીકાર્યું હતું તે પોતે જ એવા નિષ્કર્ષ પર દોરી જશે નહીં કે સદર કાર્યક્રમમાં તેમની હાજરી મેળવવામાં કોઈ કપટપૂર્ણ પ્રલોભન નહોતું.

૧૭ વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશી દ્વારા એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદાર ફરિયાદી અથવા અન્ય ચાર મહિલા કાર્યકરોના પગાર મંજૂર કરવા અથવા ચૂકવવા માટે સક્ષમ સત્તામંડળ નહોતા. જોકે, ઉપર નોંધ્યા મુજબ, અરજદાર ફીમેલ હેલ્થ વર્કર તરીકે સેવા આપતા હતા અને ફરિયાદીએ, આશા ફેસિલિટેટર તરીકેની તેમની ક્ષમતામાં, સુપરવાઈઝરી રિપોર્ટ્સ તૈયાર કરવા અને અરજદારને સબમિટ કરવા જરૂરી હતા. તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ એવું કહી શકાય નહીં કે ફરિયાદી અને અન્ય આશા વર્કર્સના કામની દેખરેખ રાખવામાં અરજદારની કોઈ ભૂમિકા નહોતી અથવા તેઓ તેમના પર સત્તાના સ્થાને નહોતા.

૧૭.૧ વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી જોશી દ્વારા વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ખોટી રજૂઆત, બળ, અયોગ્ય પ્રભાવ, બળજબરી, પ્રલોભન અથવા કપટપૂર્ણ માધ્યમો દ્વારા ધર્મતરણ કરવાનો કે ધર્મતરણ કરવાનો કોઈ પ્રયાસ થયો હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો નથી. જોકે, એફઆઈઆરમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો અને તપાસ દરમિયાન એકત્રિત કરવામાં આવેલી સામગ્રી, ખાસ કરીને ફરિયાદી અને અન્ય ભોગ બનનારાઓને પવિત્ર બાઈબલની નકલોનું વિતરણ, મીટિંગો પછી તેમને રોકાઈ જવા માટે કહેવું, બંધ દરવાજા પાછળ તેમને ખ્રિસ્તી ધર્મ સંબંધિત યુટ્યુબ વીડિયો બતાવવા, અને પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રની મીટિંગના બહાને વડોદરા ખાતે ખ્રિસ્તી ધાર્મિક કાર્યક્રમમાં હાજરી આપવા માટે તેમને આમંત્રણ આપવું, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ કથિત ગુનાઓ કરવામાં અરજદારની સંડોવણી સૂચવે છે.

૧૮ આ કોર્ટના મતે, હાલનો કેસ એફઆઈઆર અને પરિણામી કાર્યવાહીને રદ કરવા માટે આ કોર્ટના અસાધારણ અથવા અંતર્નિહિત અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગની માંગ કરતા **ભજન લાલ (ઉપર મુજબ)** માં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ઘડવામાં આવેલી કોઈપણ શ્રેણીમાં આવતો નથી. તે મુજબ, હાલની અરજી ફગાવી દેવાને પાત્ર છે અને તેથી, ફગાવી દેવામાં આવે છે. જોકે, એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે યોગ્ય તબક્કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ તમામ માન્ય

રજૂઆતો ઉઠાવવા માટે અરજદાર સ્વતંત્ર રહેશે, જે કાયદા અનુસાર અને સ્વતંત્ર રીતે તેની વિચારણા કરશે.

૧૯ ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાને રાખીને, આ કોર્ટનો એવો અભિપ્રાય છે કે વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆરમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો, તપાસ દરમિયાન એકત્રિત કરવામાં આવેલી સામગ્રી સાથે મળીને, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ ગુજરાત ફ્રીડમ ઓફ રિલિજિયન એક્ટ, ૨૦૦૩ હેઠળ સંજોય ગુનાઓનું કમિશન જાહેર કરે છે. આ કેસ ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ ની કલમ ૫૨૮ હેઠળ આ કોર્ટના અંતર્નિહિત અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં હસ્તક્ષેપની માંગ કરતા ભજન લાલ (ઉપર મુજબ) માં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત પરિમાણો પૈકી કોઈપણમાં આવતો નથી.

૨૦ પરિણામે, હાલની અરજી નિષ્ફળ જાય છે અને આથી ફગાવી દેવામાં આવે છે. જોકે, એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે અરજદાર યોગ્ય તબક્કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ તમામ માન્ય રજૂઆતો ઉઠાવવા માટે સ્વતંત્ર રહેશે, અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ આ હુકમમાં કરવામાં આવેલા કોઈપણ અવલોકનોથી પ્રભાવિત થયા વિના, સ્વતંત્ર રીતે અને કાયદા અનુસાર તેની વિચારણા કરશે.

(એમ. કે. ઠક્કર, ન્યાયમૂર્તિ)

એમ.એમ. મિર્ઝા

This is an AI-assisted translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.